

Α' Μ Α Ρ Τ Η Σ Ε ;

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΘΕΟΤΟΚΗ

Πόσο δύσκολο είναι να διακρίνεις τις αμαρτίες των ανθρώπων, να κρίνεις και ν' αποφασίσεις. Κι αν αυτό είναι για μās τους κοινούς θνητούς δύσκολο, τί βάρος συνιστά και τί εθύνες συνεπάγεται για τον Πνευματικό, που σ' αυτές τις περιπτώσεις οχονοθατεί και θαδίζει στην κόψη του ξυραφιού μη γνωρίζοντας πάντοτε πολύ καλά πότε να δείξει το επιεικές και πότε να φανεί ακριβής. Υπάρχουν στιγμές στην ποιμαντική του δραστηριότητα, που άμφιταλαντεύεται και μεταωρίζεται, ανάμεσα στις Συμπληγάδες της Ακριθείας και της Οικονομίας.

Πώς να δοξοτομήσει την αλήθεια ο Πνευματικός και να στοιχήσει στις επιταγές που διορθεί ο ρθ' (102) κανόνας της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου και το "Ενταλτήριο Γράμμα που έχει λάβει από τον 'Επίσκοπό του (Π η δ α λ ι ο ν σ. 311-313, 758); Πόσες φορές δεν θρίσκει ο Πνευματικός σε δίλημμα και δεν γνωρίζει ούτε τί να πράξει ούτε αν έπραξε ορθά ή λανθασμένα, αν έσφαλλε ή «α μ α ρ τ η σ ε»;». Αδτήν την προσβληματική την δίδει με τρόπο απαράμιλλο ο Κ. Θεοτόκης (1872 - 1923) στο δμώνυμο πασχαλινό διήγημά του, που δημοσιεύουμε εδθός άμέσως. Στην προκειμένη περίπτωση φαίνεται ότι στη σκέψη του γέροντα Ιερέα πλανάται ο 34ος κανόνας του Μ. Βασιλείου «περι του μέντοι κοινωνίας» (Π η δ α λ ι ο ν σ. 612). "Αν όμως δεν την κοινωνούσε, θά ήταν σάν να τη «δημοσίευσε» και να έκανε γνωστό το αμάχημα της κόρης στον πατέρα της!

«Ο συγγραφέας στέκεται άδέλιος, μηχανικός σχεδόν άφηρητής, ξετυλίγοντας έτσι μια τέχνη δυνατά αναπαραστατική, καίρια. Κανένα σχόλιο γεγονόςι μονάχα και ήθη κι ανάμεσά τους οι άνθρωποι που είναι οι πλάσιες τους κι οι φορείς τους. Η επιβολή των εικόνων προδίνει το γνήσιο πεζογράφο. Ο συγγραφέας δεν μās πληροφορεί. Μās κάνει και βλέπουμε». Αδτή ή γενική κρίση του "Αγγελου Τερζάκη για τον Κ. Θεοτόκη, ταιριάζει απόλυτα στο συγκεκριμένο διήγημα, που μεταφέρουμε από την «Βασική Βιβλιοθήκη», τόμο 31, Αθήναι 1955, σ. 156-157, άφιερωμένο στον Κ. Θεοτόκη, σε επιμέλεια "Αγγελου Τερζάκη.

Τό μ ά θ η μ α π ο ι μ α ν τ ι κ ή σ ο ι κ ο ν ο μ ί α σ που μās δίνει σήμερα «ο χρυσοφορμένος γέροντας λειτουργός» δεν είναι άπλό.

Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

"Ήτανε μια δροσερή 'Απριλιάτικη αύγή: ή αύγή της Λαμπρής.

Ο ήλιος δεν είχε ογει ακόμα, κ' οι καμπάνες της 'Εκκλησίας του χωριού έσημαίναν καλώντας τους πιστούς στη λειτουργία. Κ' έμπαίναν άπ' όλες τές πόρτες, οι άνθρωποι πολλοί τή φορά, καθαροί, χαρούμενοι, ντυμένο: με ρούχα καινούρια, και κατόπι ο ένας στον άλλο, με τάξη κ' εδλάδεια έπροσκυνούσαν τές εικόνες κ' έσταμάταιναν απέκει στη μέση της εκκλησίας κ' έπαίρναν θέση στα στασίδια. Κ' οι γυναίκες έρχόταν μπουλούκια, μπουλούκια, με τές άσπρες μπόλιες τους στο κεφάλι, με χρυσάφια στα στήθια, σαμνές, εδλαθητικές, στολισμένες κ' έμέναν όλες μαζί ξεχωριστά στο βάθος της εκκλησίας, που δεν είχε γυναίκα.

"Όλοι έπρόσμεναν τώρα ν' αρχίσει ή ακολουθία.

Η θύρα του Ιερού άνοιξε, άκούστηκε ένας μικρός σάλαγος ανθρώπων που κινώνται, ο παπάς άποτέλειωσε τά μυστικά του, έθυμάτισε, έκοντόβηξε, έμεινε μια στιγμή σιωπηλός κάνοντας και τό σταυρό του αρχίγησε με φιλή φωνή την Ιεροπραξία. "Όλα τά χέρια εκάμαν του σταυρού τό σημάδι.

"Ήταν γέροντας ο χρυσοφορμένος λειτουργός: μικρός, με μεγάλα λευκά γένηια, με μακρυά μαλλιά άσημένα και κείνα, λιγνός με ζάρες στο γερασμένο μέτωπό του, με γαλακά μάτια που τά γέρα κ' οι νήστιες τάχαν ξεθωριάσει. "Όλο τό χωριό τον έσεβόταν.

Με την φιλή του φωνή, που δλοένα έγενότουں σταθερότερη, ο γέροντας εδιδάδαζε φαλτά τές εδκές του, που τές ήξερε όλες άπ' εδξω, και ή ακολουθία έπροχωρούσε καθώς πάντα, έπίσημη, καταναυτική, μεγαλόπρεπη, και ο κόσμος, που κρατούσε άναμμένες λαμπάδες στα σταυρωμένα του χέρια, άφοραζόταν με πίστη κι από καρδιάς εδεότουں, σά νάδινε μεγαλείτερη άξία στην προσευκή κ' ή μεγάλη γιορτή εκείνης της ήμέρας.

Μά ο παπάς ήταν άνήσυχος.

Τήν πρώτη φορά που έπρόβαλε στη θύρα για να δλοήσει, τό σδυμένο του βλέμμα ανάζητησε κάποιον μέσα στον κόσμο, και με χτυποκάρδι ξεταστικά εκοίταζε ένα γέροντα που έσετεκότουں στην πρώτη γραμμή, και που έφαινότουں συγχυσμένος κ' εκείνος, γιατί δεν έμνεστικ έπως ο άλλος κόσμος ακίνητος και δεν έπροσευκόταν μ' εδλάδεια. Κ' είπεν ο παπάς με τό νού του: «'Εδώ θάνε κ' εκείνη». Μά τό βλέμμα του δεν έλαθε καιρό να την εδρει ανάμεσα στές γυναίκες.

Κι' εγρόμοζαν τώρα την εκκλησία οι ύμνοι που τούς έφαλλαν καλόφωνοι φάλτες, και ή εδωδία του λιθανιού, και στην τρεμάμενη δέηση του Ιερέα άποκρινότουں σά

μ' ένα στόμα ή βοή του λαού, που με πίστη θερμή έζη-
τούσε από τα υπερκόσμια το έλεος, κ' ήθελε ν' ανεβά-
σει τή δέησή του ως στού Θεού τόν θρόνον, παθώντας να
υποτάξει τά στοιχεία, και να λιγώσει τή θέληση τής
παντοδυναμίας.

Ο παπās έδιάβαζε πάντα πότε με χαμηλή φωνή
φιθουριστά, πότε μεγαλόφωνα και ψάλλοντας, μα από στι-
γμή σε στιγμή ή στενοχώρια του άξαινε και μηχανικά
μόνο έδιάβαζε τ' άγια τά ρήματα τής θυσίας· αλλά έδεό-
τουν ή καρδιά του στόν ούράνιον πατέρα, άλλες έγνωιες
του άνησυχούσαν τόν νού. Του ήταν μελλάμενο ν' άμαρ-
τήσαι;

Έκει ήταν κ: εκείνη. Τήν είχε ξαγναγήσει, όταν
έθυμάτισε τόν πλήθος σάν κρυμμένη ανάμεσα στες γυ-
ναίκες. Η ταραχή της, ο φόβος της, ή συγκίνησή της,
ήταν ζωγραφισμένη άπάνου στέμμοφο τόν πρόσωπο τής
νέας. "Ω, ή δύστυχη, ούτε αυτή δεν έφταιγε. Τόχε άπαι-
τήσαι ο πατέρας της, ο γέροντας που έστεκόταν όρθός
στήν πρώτη γραμμή και που δεν έπροσευχότου. Πώς
είχε κλάψει προχτές στήν ξημολόγησή της, όταν με συν-
τριμμένη καρδιά τούχε μαρτυρήσαι τήν άτυχη και άπελι-
σμένη αγάπη της, τόν μεγάλο της τόν φταίσιμα, μ' έναν
άντρα παντρεμένο. Έκεινη ποτέ δεν θά τολμούσε να ζη-
τήσαι τά θεία δώρα, μα ο πατέρας της τήν υποχρέωσε,
ο πατέρας της ήθελε θεοκίωση, ήθελε ή ναγκι περήφα-
νος για τή θυγατέρα του ή να ξεπλύνει τήν ντροπή του
στό αίμα! Τί θάκανε ή δύστυχη; Και πόσο είχε συγχυ-
στεί ο παπās ακούοντας την, γιατί τόν είχε άφήσαι ο
Θεός να ζησαι, και στα ύστερά του χρόνια τόν έριχνε
σε τέτοια στενοχώρια; γιατί δεν έσπλαχνιζόταν τόν κό-
σμο του, παρά τόν άφινε να άμαρταίνει και δεν έδέξιμε
όλοτελα τή δύναμη τού πειρασμού;

Και ή λειτουργία έπροχωρούσε: με τόν βασιλέα τού
κόσμου στα χέρια ανάμεσα σε δυό λαμπάδες, έβγήκε στο
πρεσβυτέριο κ' έστάθηκε μπρός στο πλήθος. "Άκρα σιω-
πή έδασίλευε, γιατί κανένας δεν έσάλυε. Ψιλόφωνα έδεή-
θηκε για τόν κόσμο μια άνκτριχίλα έδιάδθηκε άπ' όλα
τά κορμιά και τόν κύριε έλεησον που έβγαί-
νε άπ' όλα τά χείλη, έβγαίνε από τά βαθύτατα τού εί-
ναι, από φοδισμένες καρδιές που τες έταπεινώνε εκείνην
τήν στιγμήν ο τρόμος τής άδυναμίας τους. Μα ο γέρον-
τας δεν είχε σε πάντα καταδασμένο τόν δλέφαρο. Τόν
σβυσμένο του δλέμμα έκοίταζε στο δάθος τής εκκλησιάς,
όπου ήταν οι γυναίκες, σε ναθελε ν' άνταμώνσαι τή μα-
τιά της και να τής συστήσαι, οτι τής είχε παραγγείλει
προχτές στήν έξιμολόγηση.

Δέν ήμπορούσε τής είχε ειπεί, να τήν κοινωνήσαι.
"Όχι, τέτοιαν άμαρτία δεν τή χωρούσε ο νούς του. "Άς
μην έρχότου καλύτερα τή Λαμπρή στήν εκκλησιά, ως
εύρισκε μια πρόφαση, όποιαν ήθελε, ως έκανε τήν άρ-
ρωστη. Μα αν πάλι: δεν ήμπορούσε να κάμει άλλως
κι' αν έπρεπε να παρουσιαστεί για να κοινωνήσαι, ως έρ-
χόταν ανάμεσα στες άλλες γυναίκες, κ' αυτός σήμα
μόνο θάκανε πως τής μεταδίνει τή σάρκα και τόν αίμα
τού Σωτήρος. "Όχι, δεν θά τήν κοινωνούσαι: αυτήν τήν
άμαρτία δεν τή χωρούσε ο νούς του.

Και ή λειτουργία έπροχωρούσε. Είχε διαδάσαι: κι'
όλας τόν Βαγγέλιο και διαστικά έψαλμούδιζε τώρα περ-
σότερο. Θάθελε ο Θεός να κάμει τήν άμαρτία; ή θάφινε
να χυθεί εξ αίτιας του αίμα στο χωριό του, να κλάψει:

(Σκίτσο "Ελλης Σολωμονίδου - Μπαλάνου)

ο κόσμος, και να χαιρέται ο πειρασμός τήν άδυσσο; Ναι,
έφοδότου τώρα ο παπās πως δεν θά πετύχαινε εκείνο
πούχε συμφωνήσαι. "Έβλεπε πως όσο ή ώρα τής κοινο-
νίας έσίμωνε, τόσο περισσότερο άνησυχούσε ο πατέρας, που
ίσως θάθελε να ιδεί με τά μάτια του τήν κόρη του να
κοινωνάει, για να λάθει: άπόλυτη θεοκίωση.

Κ' ή λειτουργία ήταν τώρα προς τόν τέλος. Είχαν
ειπεί τόν «πιστεύω» και τόν «πατερημύον», οι ψάλτες έψαλ-
λαν τόν κοινωνικό, κ' ο τιμημένος γέροντας χρυσοφο-
ρημένος έπρόβαλε στή μεσσηνή θύρα καλώντας τούς πι-
στους να μεταλάβου. Τά χέρια του έτρεμαν, σάν να
ήταν πάρα βαρύ τ' άσημένιο ποτήρι. Τής έριξε μια μα-
τιά κ: άρχισε να κοινωνάει τόν κόσμο, που κατά τόν συνή-
θειο ήταν πολλές αυτή τήν ήμέρα. Κ' έκοινωνούσαν πρώ-
τοι οι γέροντες, που έστρεφαν πρώτα προς τόν λαόν ζητών-
τας συχώρηση, και κατόπι: οι έπίλοιποι: οι άντρες και
τέλος οι γυναίκες. Και ανάμεσά τους ήταν κ' εκείνη.
Κάθε τόσο ο παπās τήν έκοίταζε. Μα έβλεπε κ' όλες
πως κ' ο γέροντας πατέρας όλο άνησυχούσε περισσότερο,
βλέποντας ν' άφινε: να διαβαίνου άλλες μπροστά της,
τόν είδε να παρατηρεί προσεχτικός τήν κόρη του και να
ζυγώνει: σιμά της. Κι' αυτή ώχρη τότες με δειλό σήμα
και σάν αλαλιασμένη, έβαλε τόν πόδι της στο πρώτο σκαλί.
"Ο πατέρας σιμά της τήν έκοίταζε. Και μ' αναγάλλισή
του είδε τόν άγιο γέροντα να τής βάσει: άτάραχος τώρα,
τή λαβίδα με τήν κοινωνία στο στόμα, ενώ με τήν φιλή
του φωνή έπρόφερνε τά τυπικά: «Είς άφεισιν άμαρτιών
και εις ζωήν τήν αιώνιον».

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΙ ΔΡΟΜΟΙ *

ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

“Ο ξνατος φυλακισμένος μου ήταν ένας άνδρας εξαιρετικά ώρατος και καλλιεργημένος. Τό ξγκλημά του, πού τόν βύθιζε σέ άπελπισία, ήταν ή κλεπτομανία.

—Δέν μπορώ νά ζήσω, μου έλεγε, χωρίς νά κλέβω. Υπήρχαν μέρες πού ξεσπούσα, σάν μικρό παιδί: σέ πικρά δάκρυα άπελπισίας. Τί δέν έκανα; Πήγα σέ όλους τούς γιατρούς και έφάρμισα πιστά τις συμβουλές τους. Κανένα αποτέλεσμα. Τί νά κάνω τώρα;

—Προσεύχεσαι στό Θεό; τόν ρώτησα.

—“Οχι, είναι δέκα χρόνια τώρα πιά πού δέν μπήκα σέ εκκλησία, δέν εξομολογήθηκα και δέν κοινωνήσα. Κι όλο αυτό τόν καιρό δέν προσευχόμουν καθόλου.

—Φίλε μου, ζήτησε από τό διευθυντή τής φυλακής νά σο δώσει: γιά λίγο καιρό ένα μοναχικό κελλί. Θά έρχομαι: νά σέ βλέπω καθημερινά και θά προσευχημάστε μαζί οι δύο μας.

—“Αλλά, ντρέπομαι νά ζητήσω κάτι τέτοιο από τόν διευθυντή. Δέν θά καταλάβει και θά με κοροϊδέψει.

—Γιατί νά σέ κοροϊδέψει; “Ο τελικός προορισμός τής φυλακής δέν είναι νά γίνει τόπος μετανοίας;

—Ναί, έτσι είναι, αλλά...

Κατάλαβα ότι μιιά ψεύτικη ντροπή τόν εμπόδιζε νά μιλήσει: γιά προσευχή στόν διευθυντή: αυτός, ένας διαγνώσιμος, και νά ζητήσει ένα μοναχικό κελλί γιά νά προσεύχεται!... Γί' αυτό τού πρότεινα κάτι άλλο.

—Καλά, λοιπόν, τού είπα. Τότε νά έρχομαι στήν εκκλησία στις ακολουθίες, νά δρώσκεις μιιά ήσυχη γωνιά και νά ύποχρεώσεις τόν έαυτό σου νά προσευχηθεί.

Δέχτηκε. “Αφού παρακολούθησε έτσι τρείς ακολουθίες, ήρθε νά εξομολογηθεί και νά κοινωνήσει. “Υστερα από πέντε μέρες τόν ξαναεΐδα στή φυλακή. Βλέποντάς με νά μπαίνω στήν εκκλησία, με ακολουθούσε. Μόλις είχα μπει στό ιερό και έτοιμάξα τήν άγία Τράπεζα, όταν ξαφνικά έβρισκα κάτι νά πέφτει στό πόδι μου. Κοίταξα και είδα τό νεαρό μου “Αδών, πεσμένο σά γόνατα, νά με εύχαριστεί με δάκρυα. “Από τήν ημέρα εκείνη πού εξομολογήθηκε και κοινωνήσε αισθανόταν ολότελα άνακουφισμένος, σάν νά είχε φύγει από τήν ψυχή του ένα τεράστιο βάρος. “Επείσα στό λαιμό του και τόν αγράλλιασα στοργικά. “Ημουν εύτυχημένος γιά λογαριασμό του. “Όταν άναστηλώθηκε, τό πρόσωπό του ήταν κατακόκκινο και τό δάκρυα τού είχα νά δώσει: μιιά λεπτή ευαισθησία. Πόσο ήταν ώρατος εκείνη τή στιγμή! “Θάλεγε κανείς πώς έμοιαζε με άγγελο πού κατέβηκε από τόν ουρανό. Αύτή τουλάχιστον τήν εντύπωση μου έδωσε.

“Αφού οι πολίται τής Χίου ήρχισαν νά συναθροίζονται βιβλία, εις συγκρότησιν δημοσίου Βιβλιοθήκης, όσάκις μάθη κατενόθωσιν νέων βιβλίων, άφίνει τās ιερατικās άσχολίας εις γείτονά του ιερέα, και τās κοσμικās εις τήν Παπαδίαν, και καταβαίνει δογματός εις τήν πόλιν. Μήν άκούμενος νά θεωρήσῃ τά βιβλία εις τās θήκας των άποθεμένα, προπαραστέκει τήν μετακομίδην αυτών από τό πλοϊον, και τά συνοδεύει έως τήν Βιβλιοθήκην, διά νά γένη τής άνοιξεως αυτών και εξετάσεως αυτίπτης. Οι πολίται τόν εδέχοντο και πρότερον μετά χαράς, διά τās άστεϊότητάς του: αλλά τώρα και διά τās όποιās δίδει εις αυτούς φρονίμους συμβουλάς. “Εάν, συμβουλευόμενοι περι παιδείας, άκριβάλλωσιν εις τίποτε, “Ας έρωτήσωμεν (λέγουσι) και τόν Παπά Τρέχαν”.

Καταρχάς τής συναθροίσεως των βιβλίων, μιαν των ήμερών ευρισκόμενος εις τήν Βιβλιοθήκην, ήρώτησεν έν' από τούς φιλογέλωντας εκεί παρόντας νέους, άν οι επιστάται δανείζωσιν έξω βιβλία.

—Ναί, τόν ειπε, Δέσποτά μου: ή αιδεσιμότης σου μάλλιστα έμπορείς νά ζητήσης χωρίς συστολήν ό,τι άγαπās.

“Εζήτησε λοιπόν τόν Μάρκον Αδρήλιον και οι επιστάται τόν άπεκρίθησαν, ότι όχι εις των χωρίων τούς κατοίκους, άλλ' ούδ' εις αυτούς πούς πολιτας συγχωρημένον ήτο νά δανείζωσιν βιβλία. Παρώργισε πολν ή άπροσδόκητος άπόκρισις τόν φυσικά πρῶον ιερέα: άλλ' αφού έμαθεν, ότι είναι νόμος νά μήν εκβαίνωσι τήν θύραν τής Βιβλιοθήκης τά βιβλία, και νόμος πόσον αυστηρός, ώστε και αυτός ο “Αρχιερεύς, διά νά δίδη εις τούς άλλους παράδειγμα τής φυλακής που έρχεται εις αυτήν τήν Βιβλιοθήκην, όσάκις έχει χρεϊαν βιβλίων: αφού, λέγω, έμαθε και τόν νόμον και τό τέλος τού νόμου, έπαίνεσε πολν τήν πρόνοιαν των πολιτών: έπειτα στρέφωσιν προς τόν ατίον τού σφάλματός του:

—Σ' εύχαριστώ, τόν ειπεν, ότι μ' έδωκες άφορμήν νά μάθω τόν νέον τούτον νόμον, όχι ολιγώτερον φρόνιμον παρά τούς άλλους των συμπαιριωτών μας νόμους. Ούτω θεραπεύουσι τās δυστυχίας τού “Ελληνικου γένους όσοι φιλοτιμούνται νά δομαζώσιν των “Ελλήνων άπόγονοι, όχι μόνον συναθροίζοντες ιατρικά των πληγών μας, αλλά και φυλάσσοντες άγρόπνως αυτιά, διά τόν φόβον μήν άνοιξη πάλιν τās πληγάς ο σκορπισμός των.

(“Απόσπασμα από τόν Παπά Τρέχα τού “Αδαμαντίου Κοραή).

* Περιστατικό από τά άπομνημονεύματα τού “Αρχιμ. Σπυρίδωνος, “Ιεραποστολή στη Σιβηρία, πού κυκλοφόρησαν πρόσφατα από τις “Εκδ. “Ελαφος”, Αθήνα 1983, 148 σ. “Η περίπτωση πού δημοσιεύουμε βρίσκεται στις σ. 98-99 και επιγράφεται «ό άθεος κλεπτομανής». Τό βιβλίον συνιστά άληθινή πινακοθήκη εξομολογητικής εμπειρίας (Α.Μ.Σ.).